

Henrettelsene i Trondheim. Følgende ti nordmenn ble skutt 6. oktober kl. 18: advokat Otto Skirstad, teatersjef Henry Gleditsch, redaktør Harald Langhelle, forretningsdrivende Hirsch Kommissar, ingeniør Hans Konrad Skornes, banksjef Birch, skipsmegler Per T. Lykke, kaptein Finn Berg, hantlige Frankelint, byggeleder Peder Eggen, ørkefører, advokat Bull Aakran, Røros. - Det foreligger ingen opplysninger om de sabotasjehandlingene som Redless påstår skal ha funnet sted, melder London i kveldensnyhetene idag, men man vet at der fra NS ledelsen i Trondheim er truffet de strengeste forholdsregler mot medlemmer av NS i Trøndelag. Ledelsen har måttet be tyskerne om assistanse, og flere partimedlemmer er avskjediget og et stort antall sendt i konsentrasjonsleir. "Rykkedanseren" Rogstad, som er blitt utstyrt med diktatorisk myndighet i de distrikter som omfattes av den såkalte unntagelsestilstand er kjent som en ergjerrig og virksom person, som flere ganger har utmerket seg ved sin enestående brutalitet. Mest beryktet er han for å ha fått istand den bekjente straffekspedisjon til Selbu. Henrettelsen av de ti nordmenn skal skjule den utbredte ure innen nasistenes egen rekke. "Aftontidningen" i Stockholm taler om at der skal ha funnet sted et kupp innenfor NS i Trondheim. En mengde partifolk er arrestert og arrestert. Den påberopte sabotasjehandling er sannsynligvis ikke annet enn et påskudd til å sette fast opposisjonen. "Stockholms-tidningen" skriver: Den bitre kamp som føres mellom det overveldende flertall av det norske folk og den lille klikk av landsforrædere har nå øket i en slik grad at tyskerne flere ganger har måttet ta affære. Dette har igjen ført med seg at det er begynt å gjøre også innenfor Quislings egne rekker. Det kupp som har funnet sted i Trondheim og den etterfølgende unntagelsestilstand viser at Torboven og Redless finner situasjonen meget alvorlig.

Redaktør Toralf Eksnevad uttalte i tilleggsprogrammet blant annet: I sin tale 24. september sa Hans Majestet Kongen: La dere ikke provosere til uoverilte handlinger som bare vil føre til at tyskerne tar enda hardere represallier enn før. Fortsett kampen i det stille. Bevar troen. Vår tid kommer, vår sikker! Kort tid i forveien hadde såvel statsminister Nygårdsvold som regjeringa rettet den samme oppfordring til det norske folk. Statsministeren sa således: Det har ikke lyktes hittil for tyskerne, og det må ikke lykkes heretter. - Alle ansvarlige krefter har vært enige om denne holdning; disse oppropene har vært gjengitt i norske aviser; Quisling selv har innrømmet at han lyttet til Kongens tale. Det kan derfor ikke være tvil om at nasistene hadde det fulstendige kjenenskap til de ansvarlige norske myndigheters herlige og faste holdning. Den samme holdning som vårt folk har vist under alle provokasjoner. Vårt samfund har forblitt et rettssamfund selv under de rettsstridige og lovulose forhold som nasistene og deres hjelpere har skapt i vårt land. Torboven og Quisling har vært skuffet over dette, som de har vært skuffet over at de ikke har kunnet gi Kongen og regjeringen i London skylden for sine forbrytelser. Selv etter de nye overgrep den 25. september i år bevarte nordmennene roen. De sto fast i sitt vern om det norske rettssamfund. Hver eneste nordmann førte tans og stille kampen for nasjonens liv. Imens kjempet tyskerne for å virkeliggjøre sine planer: å gjøre Norge til en tysk koloni. Daglig har de prøvd nye framstøt, men det var ikke et eneste svakt punkt i den norske front! Når noen gikk bort, sto det straks en annen klar til å ta hans plass. Disse menns eneste forbrytelse har vært deres kjærlighet til Norge. - Idag kommer et nytt grufullt budskap til oss fra Norge som avslører den bunnløse egenhet i nasistenes mentalitet. Hva hadde disse menn gjort? Der satt teatersjef Gleditsch ved Trøndelags teater. Han forberedte feiringen av 200-årsdagen for Vessels fædrel. Kanskje skulle han selv stå på scenen og lese: Beredt til døden alltid var, den kommer når du minst den aner nær. Han får besøk av bevopnede menn. Han blir hentet, stillet for muren og skutt. Den samme skjebne led ni andre gode nordmenn. De ble hentet som han og skutt. Vi nevner deres navn igjen. - Disse nordmenn led døden fordi de var nordmenn. Det er blitt tyskernes misjon i Norge å straffe det. Men nasilederne og mange menige tyske soldater i Norge skal engang trekkes til ansvar. - Ett av de uhyggeligste trekk ved den siste såkalte unntagelsestilstand er at en norskfødt mann, Rogstad, har latt seg bruke for å lede det fortsatte terrorregime.

Vi har merket oss ham. Vi har merket oss at NS har fått et direkte ansvar, et sterkt øket ansvar for tyskernes forbrytelser. Hvert enkelt NS-medlem må være oppmerksom på at han selv har stilt seg til tjeneste for okkupasjonsmakten. Ingen kan kripe i skjul, enten han sitter høyt eller lavt. Det er ikke bare Hagelien og Riisnes og hele ministerrekken som har ansvaret. De NS-folk som hører på meg nå skal ikke fraskrive seg sin delaktighet, hvis de ikke taler tydelig ut og gjør noe for å kjerne de avskyelige grusomhetene. Vi nevner ikke noe navn denne gang. Men alle nordmenns grus er nå rettet mot NS. Vi venter et åpent opprør innen deres rekker. I ubalansertid vil alle hederlige nordmenn bevare roen og selvbeholdningen. De har ingen skyld for det som settes i verk av undertrykkterne. Det er innenfor NS det skjer. Det er der ansvaret stadig hviler. Ingen omgående bevegelse kan bortlede oppmerksomheten fra den dyptgående krisen i NS. De som ennå har en gnist av ærefølelse igjen har begynt å røre på seg. De har sin siste sjansen. —

Vi står foran et åpent gravår. I dyp ørbødighet bærer vi oss før å minnes våre nye martyrer. Deres død skal bare stå for oss. Det skal nå vise seg hvem som er med oss og hvem som er mot oss. Vi hvdler idag byen rundt Nidaros dommen. Vi hvdler idag Trondelagbygdenes djerge og stolte befolkning. Vi håper at det som er skjedd vil styrke oss i vår nasjonalitetsfølelse. Gud bevare Kongen og Fædrelandet.

Etter Skaneveais tale sang et mannskor "Ja, vi elsker."

Sir John Simon, den engelske justisminister, avga idag en erklæring om hvorvidt de allierte, så snart seieren er vunnet, vil sikre seg at forbrytelser som fienden har begått i de av ham okkuperte land, vil bli straffet etter for tjeneste. I fredsforliket etter forrige verdenskrig hadde de allierte bestemmelser om straff for de skyldige. Dette punkt ble senere innegått. Det var en feil, men denne feil skal ikke bli gjort en gang til. Denne gang vil de allierte ikke se på at de skyldige slipper unna. Manglende forbrytere vil bli forlangt grepet og sverget. Dette skal ikke bare skje for at de skal få sin straff, men det skal også være en uttrykkelig betingelse for våpenstillstand. I nyhetene ble det tilføyd at Sir John's erklæring senere vil bli kommentert fra London.

Dagens øvrige nyheter kommer på side 6.

UENRIKSKRONIK VED ARNE ORDING 6.10.1942

Både Hitler og Göring har nylig holdt taler på nasistiske massenøter. Det mer opsigtsvekkende ved Hitlers tale er dens defensiva karakter. Han stillet ikke store militære bedrifter i utsikt bortsett fra erobringen av Stalingrad. Han la ikke skjul på at lynkrigen og seiertogets tid var forbi. Han regnet ikke med å kunne kjerne fienden på kort tid ved hærens og luftvåpenets hjelp, men gikk inn for å organisere hele det europeiske fastland til forsvar. I vest har han søkt dekning bak den beste naturlige forsvarslinje som finnes, kystlinjen. Og i øst regnet han med å kunne holde russene utenfor.

Görings tale har adskillig større interesse. Han uttaler sig med en pågang åpenhet og røper ufrivillig mere enn Hitler. Taler hadde tre hovedpunkter: matsituasjonen, de alliertes luftangrep og de amerikanske rustninger. Göring påstår at ernærings situasjonen nu blir stadig bedre. Det skyldes at høsten i år har vært god, mens den de to foregående år var under middels. For det annet kan tyskerne forsyne sig i de okkuperte land. Göring sier rett ut at tyskernes i hvert fall ikke skal komme til å lide nød. Som rimelig kan være er han berøgt optatt av de veldige områder i Russland som tyskerne har besatt. Her skal tyskerne ikke bare hente næringsmidler, men også råstoffer. Det er ikke grunn til å tvile på at det innenfor det okkuperte område er tilstrekkelig av korn og poteter iallfall for det tyske herrefolk. Men tyskerne hadde også i 1918 besatt Ukraine, og den gang fikk de meget lite ut av det erobrede område. Grunnen var folkets fiendtlige innstilling, og den er meget mere utpreget idag. En annen grunn var at transportvesenet sviktet. Dette er et like stort og viktig problem i denne krig, og lederen av det tyske jernbaneanesen har åpent innrømmet at den voksende belastning har skapt en vanskelig situation. Og at man selv med det man har fått fra andre land, har

Atilstrækkelig med jernbanevogner og lokomotiver til å tilfredstille krigsøkonomiens behov. Til dette kommer olje-problemet. Tyskernes vanskeligheter med oljen har vært overvurdert. De har fått meget ut av den romanske oljen og har sket sin egen produksjon av syntetisk olje. Men ikke alle vanskeligheter er løst. Særlig anarcoljen betyr et problem. Goring fremholder at de områder tyskerne har erobret er de rikeste i Europa. Det er da lærerikt å se på utviklingen i de okkuperte land i Vest-Europa. Under presset av sin krigsøkonomi har tyskerne drevet revdrift i disse land. De blir stadig mere hensynsløse, men likevel gir ikke de okkuperte land et stadig større utbytte. Det skyldes at produksjonsapparatet slites op og går i stykker.

Det annet punkt i Goring's tale var de alliertes luftangrep. Også Hitler innå på dette spørsmål, og det sterkeste bifall i talen kom da han lovet en fryktelig gjengjeldelse. Det lovet Goring også, men han innrømmet åpent at det ikke var mulig for tiden fordi det tyske luftvåpen var engasjert på Vestfronten. Men han lovet flere fly til beskyttelse, særlig nattjagere. Han kom dessuten med en tåpelig påstand om at det aldri har vært og aldri kan komme 100 fly over Tyskland på en gang. Men ikke tyskerne ved disse ord minnes hans førrige flotte påstand om at det aldri vilde vise sig et engelsk fly over Berlin.

Om amerikanernes rustninger sa Goring at han vilde være den siste til å undervurdere dem. Teknisk sett har amerikanerne ydet kolossale ting, sa han, fortrinnsvis i biler, radioer og barberblader. Det er ikke lett å legge om krigsproduksjonen i en, to, tre. Man kan ikke samtidig skape en millionarme og hverve en hær av industriarbeidere. Goring tenkte ikke over at dette argumentet passer meget bedre på tyske forhold enn på amerikanske. Dessuten har Statens en langt større produksjonskapasitet enn Tyskland og 170 millioner innbyggere. Det er vanskelig å forstå hvordan tyskerne kan hente trost fra disse uttalelser. Statens produserer allerede nu mere enn aksmakten. De allierte luftangrep vokser i styrke og tyskernes indre vanskeligheter blir stadig større.

Det er blitt snakket svært meget om indre splittelse i Tyskland. Det er i lørtid ingen tegn til organisert motstand i større målestokk. Noen slik fanatisme ikke hverken ved krigsutbruddet, ved angrepet på Sovjet-Sanveldet eller under den vanskelige vinteren ifjor. Goring understreket at generalens bare var re skaper for Hitler, og at de vilde få samme skjebne som andre hvis de nektet å adlyde ordre. Der foretas en stadig omplacering av generaler på Vestfronten. Slik omplacering tyder på indre strid mellom generalene og konflikt mellom hæren og SS. Men dette er ikke noe nytt, og de fleste er enige om at den tyske armens moral ennå er god.

Både Hitler og Goring kom med trusler til spekulantene og kommunistene, og der er foretatt et par henrettelser av kommunister i den siste tid. Men det tyder på alverlig brist i den tyske hjemmefront. Men selvsagt er påkjennelsen stigende og nervepresset større for hver dag som går. Medlemmene av SS blir plannessig utdannet til herskerklasse. SS har nu fått kontroll over alle centrale deler av forvaltningen, over jordbrukets arbeidskraft, over industrien og over rettsvesenet. Det arbeides også med å gi waffen SS særstilling i armeen. Samtidig skjerpes terrorren i de okkuperte land. Makten blir mere og mere over til SS og Gestapo. Dette tyder på frykt for politisk opposisjon i de okkuperte land. 6 millioner arbeidere og 5 millioner krigsfanger arbeider nu for Tyskland, uttalte Goring. Disse tall er overdrøvet. Det samlede tall er antagelig mellom 5 og 6 millioner. Men dette betyr mange vanskeligheter, det skaper mange problemer og kan bli et politisk fenomen. Også dette forhold har bidratt til å skjerpe terrorren. Både Hitler og Goring kom med nye trusler mot jødene. Hitler gjentar sin trussel om å utrydde dem helt. Hitlers behandling av jødene er det verste eksempel på planlagt og systematisk grusomhet som Europas historie kan opvise. Man appellerer her beviset til sykkelige deler i den tyske psykologi, til sadisme og evertro. En utpreget beddelmentalitet er nu typisk for store deler av folket. Jo verre terrorren er, dess mere desperat vil nasistene kjempe, fordi de vet hvad som venter dem når nederlaget kommer.

eller gjør slavetjeneste for tyskerne. Det er forbudt å snakke polsk offentlig, det finns ingen polske skoler, polakkene må ikke benytte de samme trikker eller forretninger som tyskerne. Den tidligere president i Danzig, Grolser, som før oppførte seg som om han var polakkernes beste venn, er nå utnevnt til Gauleiter i Posen. Han har uttalt at om 10 år skal det ikk finnes flere polakker i hans distrikt, som er et rent polsk land med bare 5 pct. tyskere. I løpet av 10 år skal altså 4 millioner polakker forsvinne. En særskilt lovgivning er innført for polakker og jøder. Den kjenner bare to straffer: konsentrasjonsleir og dødsstraff. Dødsstraff gjelder blant annet for "anti-tysk innstilling" og for å unnlate å melde av til myndighetene om kjennskap til en slik innstilling. Appell- eller benådningserett eksisterer ikke. Begrunnelsen for lovgivningen er "den nasjonale kamp" som det tyske folk fører mot polakke

Av de polske landbruksområdene har tyskerne laget et "general-utvernement" som betyr en mellomstilling mellom et protektorat som Bømen-Mähren og fullstendig innlemmelse. På de lavere trinn i administrasjonen sitter polakker, men i virkeligheten har man vanskelig for å opplage en antydning til endog et formelt polsk selvstyre. Den tyske utbytningen og undertrykkelsen er fullstendig. Polske gymnasier og middelskoler er stengt, bare folkeskoler og yrkeskoler er igjen, polakkene skal nemlig bare utføre fysisk arbeid for tyskerne. Polske bibliotek, museer og teatre er lukket. De beste bydelene er reservert for tyskerne. Polakkene får halvparten av de tyske matrasjonene, jødene tjerdelen. Det polske næringslivet kontrolleres av tyskerne, og skal nå helt overføres til tyske hender.

Tyskerne legger slekt ikke skjul på at de betrakter Polen som en koloni. "Das Reich" skriver at i Polen holder man på å utdanne kolonialarbeidsmenn. Den lokale tyske representants makt er ubegrenset, den har rett så å si eneveldig over opp til en halv million mennesker. Det er klart at dette bare betyr terror. I 200.000 polakker er deportert til Tyskland som tvangsarbeidere. På brytet må de bære et skilt med bokstaven "F". 102.000 polakker er skutt eller døde i fengsler og konsentrasjonsleirer. Særlig hårdt har terroren rammet polske vitenskapsmenn og politikere. 150 professorer og lektorer ved universitetet i Krakoa (et av de eldste i Europa) ble ført til konsentrasjonsleir i Tyskland, hvor en rekke vitenskapsmenn med europeisk ry har avgått ved døden. Mange av de foranede politikere er blitt skutt uten dem. En rekke med at millioner polakker, jødene medreknet, er død på grunn av okkupasjonen, fengslet eller deportert. I tillegg til dette er polakker også utskrevet til militærtjeneste i øst, under navnet av "antifagertjeneste", som alle polakker mellom 18 og 65 er forpliktet til. Denne tjenesten er underlagt et militært reglement.

Et særskilt kapittel i Polen idag er jødernes skjebne. Man fratok dem deres formue, deres mulighet til å tjene penger, deres boliger. I de større byene ble de "ghettosert". Ghettos er, som alle vet, lukkede områder hvor man ghet jøder. Her er det forbudt å gå ut på gater, bare i ghettosene i Warszawa dør hv i dag 300 mennesker av sult og tyfus. Man rekker ikke å begrave de døde, ofte blir likene liggende på gaten. Det finns hverken elektrisitet eller gass i ghettosene. Mennesken lever ikke, de ventar bare på døden.

I mange byer, som Warsa, Lublin, er ghettosene opprettet utenfor byen. Det er blitt meddelt at Lublin er den første polske by som er befriid for jøder. I det siste kommer det stadig oftere meldinger om massekonrettelser av jøder, særlig i de små provinshyene. 700.000 jøder har på denne måten måttet bgte med livet.

Men det polske folk lever likevel, kjemper og skaper. Dets arme kjemper i alle verdensdeler. Dets diktere i emigrasjon hylder sitt vakre land, folkets kjærlighet til frimoten, dets lidelser, dets mot og tapperhet. Ennå er Polen ikke fortapt!

(Etter "Håndslag" nr. 6, Stockholm 1942)

Kveldsnyhetene fra London, onsdag 7. oktober 1942:

Russland. Det er idag 62 dager siden tyskerne begynte sin offensiv mot Stalin grad. Byen holder fortsatt stand, enda tyskerne stadig fører fram nye forsterkninger. Hovedslaget raser på steppene mellom Don og Volga nordvest for byen. Trots hard motstand fra tyskerne rykker Tikhosjenkos divisjoner stadig fram mot de improviserte forsvarstillinger som tyskerne har ført opp for å beskytte sin utsatte flanke. Kampene dreier seg om høyder og bakker som fienden all hast har omdannet til befestninger. I selve byen har tyskerne ført fram busener av reserver. Hovedkampen her dreier seg om arbeiderstrøkene i nordvest, som forsvarer seg hårdnakket mot tyskernes forsøk på å skjære igjen den. Takket være sin tallmessige overlegenhet erobret tyskerne flere kvartaler i dette strøk. Russerne gikk med engang til motangrep og innbitte kamper er igang. I et annet område har russerne gjenerobret tre gater. Det siste: russiske kommunike melder at seks tyske angrep er avvist idag. - De øvrige fronter: I Kaukasusområdene har russerne slått tilbake tyske angrep ved Mosdok og sydøst for Novorossisk. Ved øvre Don, i nærheten av Veronesj, har russerne rykket litt fram.

Elyangrep. Kraftige britiske bombefly-styrker rettet inatt et konsentrert angrep mot industriområder i Osnabrück der også jernbaneanlegg ble angrepet. Seks fly saknes. I går kveld angrep de nye Mosquito-fly et sted i Holland. Fallbommer og otokraftverk fikk fulltreffere. Tidligere på dagen ble mål i vest-Tyskland angrepet. Ingen fly saknes etter dagslystoktene. - Der var ingen tyske fly over Storbritannia siste døgn.

Frankrike. Laval er idag kommet til Paris for å underhandle med tyskerne. Det er bare 6 dager igjen av den frist han har fått til å skaffe 133 tusen faglærte arbeidere som skal sendes til Tyskland. Han må melde om voksende motstand i det nøytrale Frankrike. Men hvis han ikke greier å holde sitt løfte truer tyskerne med å utvide tvangsutskrivningen til å omfatte hele landet.

Danmark. Begrunnelsen for tyskernes klage over at "deres utstrakte venneshånd mot det danske folk er vist tilbake" er at frukorps Danmark er kalt hjem fra østfronten. Det er ikke noe tilfelle, skriver Times, at tyskerne nå truer med å gi Danmark samme behandling som Norge, samtidig som nordmennene har det verre enn noensinne. Hittil er Danmark framhevet som det land som har nytt godt av ikke å bekjempe okkupasjonsmakten. De tyske motiver er klare nok: de får ikke mere av Danmark uten makt. Alle land må lide for at Tyskland skal bli "stort".

Kraften på en ny front har fått ny aktualitet. Avisene framhever idag at alle de alliertes latente krefter må i virksomhet så snart som mulig. Overføringen av folk fra industrien til våpenartene skjer i øket tempo. - Den amerikanske regjeringens utsending i Moskva har idag konferert med Stalin om tiltak for å koordinere den amerikanske og britiske krigsføring med den russiske så langt som mulig. En britisk-amerikansk-russisk avtale er undertegnet.

Tyskland. En halvoffisiell representant for den tyske overkommando er idag kommet med uttalelser som går stikk imot det Hitler, Göring og Goebbels sa i sine siste taler. Mens disse har forberedt tyskerne på en lang forsvarskrig og understreket "den uinntagelige imaginert linje som nå er bygget rundt Europa" hevder dagens mann at Tyskland bare midlertidig er på defensiven i vest. Der er hovedslagmarken, der skal den endelige seier vinnes. Og denne offensiv i vest må begynne snart, begrunnelse: Hovedmålet i øst er allerede nådd. Slik direkte offensiv har ikke vært bebudet siden 1941.

Nord-Afrika. Briterne har utført et betydelig luftvirksomhet de siste dager, med angrep blant annet mot Tobruk, Benghazi og en fiendtlig konvoy sydvest for Libya. - Rommel har bebudet en "uimotståelig offensiv".

Det fjerne Østen. Ifølge ennå ubekreftede meldinger har australierne på New Guinea erobret et viktig strategisk skar i Owen Stanley-fjellene. Under en luftkamp utenfor Guadalcanar fikk en tung japansk krydder og flere destroyere som forsøkte å kandslette forsterkninger, torpedotreff. Japanerne forsøkte å gjenvinne de stillinger som amerikanerne drev dem bort fra for noen måneder siden.